Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (tionde avdelningen)

den 8 maj 2025*

”Begäran om förhandsavgörande – Unionsmedborgarskap – Artikel 20 FEUF – Rätt att fritt röra sig och uppehålla sig på medlemsstaternas territorium – Härledd uppehållsrätt för en tredjelandsmedborgare som har ansvar för ett minderårigt barn som har ställning som unionsmedborgare – Beroendeförhållande – Arten av den härledda uppehållsrätten – Den tidpunkt då den uppkommer – Skyldighet att i efterhand erhålla en visering i ett tredjeland”

I mål C-130/24,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Verwaltungsgericht Düsseldorf (Förvaltningsdomstolen i Düsseldorf, Tyskland) genom beslut av den 16 januari 2024, som inkom till domstolen den 16 februari 2024, i målet

YC

mot

Stadt Wuppertal,

meddelar

DOMSTOLEN (tionde avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden D. Gratsias samt domarna E. Regan (referent) och J. Passer,

generaladvokat: R. Norkus,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Tysklands regering, genom J. Möller och R. Kanitz, båda i egenskap av ombud,

– Danmarks regering, genom D. Elkan, M. Jespersen och C. Maertens, samtliga i egenskap av ombud,

– Greklands regering, genom T. Papadopoulou, i egenskap av ombud,

* Rättegångsspråk: tyska.

– Nederländernas regering, genom M.K. Bulterman och A. Hanje, båda i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom E. Montaguti och J. Vondung, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 20 FEUF.

2 Begäran har framställts i ett mål mellan YC, en tredjelandsmedborgare, och Stadt Wuppertal (staden Wuppertal, Tyskland). Målet rör utfärdande av ett uppehållstillstånd för familjeåterförening.

Tillämpliga bestämmelser

3 I 5 § Gesetz über den Aufenthalt, die Erwerbstätigkeit und die Integration von Ausländern im Bundesgebiet – Aufenthaltsgesetz (lagen om utlänningars vistelse, förvärvsarbete och integration i Tyskland) av den 30 juli 2004 (BGBl. 2004 I, s. 1950), i den lydelse som är tillämplig på omständigheterna i det nationella målet (nedan kallad AufenthG), med rubriken ”Allmänna villkor för uppehållstillstånd”, föreskrivs följande:

”1) För ett beviljande av uppehållstillstånd krävs i regel att

…

2. det inte föreligger något intresset av att utvisa utlänningen,

…

2) För att uppehållstillstånd, EU-blåkort, ICT-tillstånd, etableringstillstånd och permanent uppehållstillstånd inom EU ska beviljas krävs även att utlänningen

1. rest in i landet med erforderlig visering och

2. i sin viseringsansökan redan har lämnat relevanta uppgifter för beviljandet [av ett uppehållstillstånd].

Undantag från de krav som anges i första meningen får beviljas om de materiella kraven för uppehållstillstånd är uppfyllda eller om det med hänsyn till de särskilda omständigheterna i det enskilda fallet skulle vara oskäligt att kräva inledande av ett viseringsförfarande i efterhand. …”

4 28 § AufenthG har rubriken ”Familjeåterförening med tyska medborgare”. I punkt 1 i 28 § AufenthG föreskrivs följande:

”Uppehållstillstånd ska utfärdas för

…

3. utländsk förälder till en minderårig ogift tysk medborgare för utövande av vårdnad,

om den tyske medborgaren vistas stadigvarande i Tyskland. Uppehållstillstånd ska beviljas i avvikelse från 5 § punkt 1 led 1 i de fall som anges i första meningen leden 2 och 3. Uppehållstillstånd ska i regel beviljas i avvikelse från 5 § punkt 1 led 1 i de fall som anges i första meningen led 1.”

5 I 95 § punkt 1 AufenthG, med rubriken ”Påföljder”, föreskrivs följande:

”Till fängelse i högst ett år eller böter döms den som

…

2. utan erforderligt uppehållstillstånd enligt 4 § punkt 1 första meningen uppehåller sig i Tyskland, om

a) det föreligger ett verkställbart beslut om vederbörandes utresa ur landet,

b) det inte fastställts någon utresefrist för vederbörande eller den fristen har löpt ut, och

c) det inte har förordnats om inhibition av beslutet om utvisning av vederbörande,

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

6 Den 25 september 2019 utfärdade Republiken Polens representation i ett tredjeland en visering för längre vistelse för studier till klaganden, vilken var giltig till och med den 23 september 2020.

7 Den 28 september 2019 reste klaganden, med denna visering, in i Schengenområdet och påbörjade studier i Polen.

8 Efter att ha rest in i Tyskland från Polen anmälde klaganden den 1 augusti 2020 att hon var bosatt inom staden Wuppertals behörighetsområde.

9 Den 6 november 2020 anmodade staden Wuppertal klaganden att utan dröjsmål lämna landet. Anmodan besvarades inte, eftersom den berörda personen inte längre kunde nås på den adress som hon hade angett i sin anmälan om bostadsadress.

10 Den 24 september 2021 födde klaganden ett barn som har tyskt medborgarskap efter sin far.

11 Klaganden bor tillsammans med barnet och har ensam vårdnad om det. Även om fadern betalar underhållsbidrag har han lite kontakt med barnet. Han besöker endast barnet på helgerna och kan av yrkesmässiga skäl inte ta hand om barnet under flera veckor.

12 Den 12 april 2022 ansökte klaganden hos staden Wuppertal om uppehållstillstånd för utövande av vårdnad.

13 Eftersom staden Wuppertal inte prövade nämnda ansökan, anförde klaganden den 13 december 2022 besvär vid Verwaltungsgericht Düsseldorf (Förvaltningsdomstolen i Düsseldorf, Tyskland), som är den hänskjutande domstolen, för att få ett beslut avseende ansökan.

14 Enligt staden Wuppertal är det uteslutet att bevilja klaganden uppehållstillstånd, eftersom hon, då hon gick under jorden mellan december 2020 och juni 2021, uppfyller rekvisiten för det brott som föreskrivs i 95 § punkt 1 led 2 AufenthG. Därmed föreligger ett intresse av att utvisa henne från Tyskland enligt 5 § punkt 1 led 2 AufenthG, som utgör hinder för att bevilja uppehållstillstånd och som det inte får göras undantag från.

15 Staden Wuppertal gjorde även gällande att beviljande av uppehållstillstånd förutsätter att inresan i landet har skett med erforderlig visering, vilket inte är fallet här. Det kan dessutom rimligen krävas att klaganden lämnar Tyskland för att i efterhand inleda ett viseringsförfarande i sitt ursprungsland, eftersom ett sådant krav inte skulle äventyra barnets bästa med hänsyn till den korta handläggningstiden som är mindre än en månad. Slutligen är villkoren för att bevilja en härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF inte heller uppfyllda. Vid en gemensam utresa för att inleda viseringsförfarandet skulle barnet, som inte omfattas av skolplikt, endast behöva lämna Europeiska unionen under en kort period, vilket innebär att kärnan i den rättighet som erkänns i den bestämmelsen inte skulle påverkas därav. Det skulle dessutom vara godtagbart att kontakten mellan barnet och dess far avbryts under en period på mindre än en månad.

16 Genom deldom av den 23 november 2023 ålade den hänskjutande domstolen staden Wuppertal att med stöd av 28 § punkt 1 led 3 AufenthG utfärda ett uppehållstillstånd för familjeåterförening till klaganden, vilket var giltigt från och med den dag då den domen meddelades.

17 Vad gäller perioden före det datumet (nedan kallad den aktuella perioden) anser den hänskjutande domstolen att det är utrett att den nationella lagstiftningen utgör hinder för att bevilja klaganden uppehållstillstånd, eftersom det under den perioden fanns ett intresse av att utvisa henne på grund av hennes olagliga vistelse i Tyskland. Uppehållstillstånd av humanitära skäl kan inte heller beviljas.

18 Den hänskjutande domstolen anser därför att det i förevarande fall är nödvändigt att fastställa huruvida en härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF uppkom under den aktuella perioden och, om så är fallet, huruvida den rättigheten uppkom automatiskt enligt unionsrätten och från och med vilken tidpunkt rättigheten uppkom.

19 För det första, vad gäller frågan huruvida det föreligger en uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF, har den hänskjutande domstolen påpekat att enligt viss nationell rättspraxis är villkoren för att bevilja en sådan uppehållsrätt endast uppfyllda när ett viseringsförfarande inte rimligen kan genomföras i efterhand inom en kort tidsperiod som kan begränsas på ett tillförlitligt sätt. Denna rättspraxis grundar sig på en tolkning *e contrario* av domen av den 8 maj 2018, K.A. m.fl. (Familjeåterförening i Belgien), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 58), i vilken EU-domstolen slog fast att det strider mot de mål som eftersträvas med artikel 20 FEUF att tvinga tredjelandsmedborgaren att ”på obestämd tid” lämna unionens territorium.

20 Den hänskjutande domstolen hyser emellertid tvivel om en sådan tolkning. Nämnda domstol har i synnerhet påpekat att EU-domstolen i domen av den 5 maj 2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (En familjemedlems vistelse – Otillräckliga medel), C-451/19 och C-532/19, EU:C:2022:354, punkt 48) verkar antyda att det, för att en härledd uppehållsrätt ska kunna åberopas med stöd av artikel 20 FEUF, räcker att konstatera att en tredjelandsmedborgare som är

familjemedlem till en unionsmedborgare inte kan beviljas uppehållsrätt enligt nationell rätt eller unionens sekundärrätt, när det väl har konstaterats att det föreligger ett sådant beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och unionsmedborgaren att det skulle leda till att unionsmedborgaren blev tvungen att lämna unionen om familjemedlemmen, som är tredjelandsmedborgare, ålades att lämna unionen. Det framgår vidare av domen av den 22 juni 2023, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Thailändsk mor till ett nederländskt underårigt barn), C-459/20, EU:C:2023:499, punkt 30), och domen av den 27 april 2023, M.D. (Förbud mot inresa i Ungern), C-528/21, EU:C:2023:341, punkt 59), att den grundläggande individuella rätt som följer av artikel 20 FEUF och som är knuten till unionsmedborgarskapet, att fritt röra sig och uppehålla sig inom medlemsstaternas territorier, med förbehåll för de begränsningar och villkor som fastställs i EUF-fördraget och de åtgärder som vidtagits för att genomföra dem, inte har något värde om det inte finns en rätt att resa in i unionen.

21 För det andra vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF ska ”beviljas” med stöd av medlemsstaternas befogenhet eller om den rättigheten redan uppkommer enligt unionsrätten. Enligt den dominerande uppfattningen i nationell rättspraxis uppkommer den uppehållsrätt som följer av artikel 20 FEUF direkt enligt unionsrätten, eftersom de behöriga nationella myndigheterna endast är skyldiga att utfärda ett intyg.

22 Den hänskjutande domstolen hyser emellertid tvivel i detta avseende. Den anser att den rättighet som följer av artikel 20 FEUF inte uppkommer direkt enligt unionsrätten, utan att den först måste tillerkännas eller beviljas av de behöriga nationella myndigheterna genom en handling som medför den rättigheten. Nämna domstol har i detta avseende konstaterat att EU-domstolen i sin praxis gör vissa distinktioner vad gäller det sätt på vilket uppehållsrätt enligt unionsrätten uppkommer.

23 Vad gäller den uppehållsrätt som följer av artikel 12 i rådets förordning (EEG) nr 1612/68 av den 15 oktober 1968 om arbetskraftens fria rörlighet inom gemenskapen (EGT L 257, 1968, s. 2; svensk specialutgåva, område 5, volym 1, s. 33), har EU-domstolen i dom av den 17 september 2002, Baumbast och R (C-413/99, EU:C:2002:493, punkt 75), slagit fast att enligt den bestämmelsen har den förälder som handhar ansvaret för barnets dagliga omvårdnad, oavsett dennes nationalitet, rätt att bosätta sig tillsammans med barnet. Detta följer även av domen av den 19 oktober 2004, Zhu och Chen (C-200/02, EU:C:2004:639, punkt 47), som rörde artikel 18 EG, vilken motsvarar artikel 21 FEUF, och rådets direktiv 90/364/EEG av den 28 juni 1990 om rätt till bosättning (EGT L 180, 1990, s. 26; svensk specialutgåva, område 6, volym 3, s. 58), i vilken EU-domstolen slog fast att enligt unionsrätten har den förälder som är tredjelandsmedborgare och som har den faktiska vårdnaden om barnet, som är unionsmedborgare, rätt att bosätta sig tillsammans med barnet i värdmedlemsstaten. I domen av den 8 mars 2011, Ruiz Zambrano (C-34/09, EU:C:2011:124), fastställde EU-domstolen däremot ett negativt kriterium, enligt vilket artikel 20 FEUF utgör hinder för att medlemsstaterna nekar uppehållsrätt och arbetstillstånd. Härav följer att uppehållsrätt inte följer direkt av unionsrätten, eftersom medlemsstaterna kan ha rätt att neka uppehållsrätt.

24 För det tredje vill den hänskjutande domstolen, om uppehållsrätten uppkommer genom unionsrätten, få klarhet i från och med vilken tidpunkt den rättigheten uppkommer. I detta sammanhang uppkommer frågan huruvida uppkomsten av uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF förutsätter att en ansökan först lämnas in, såsom EU-domstolen föreslog i domen av den 8 maj 2018, K.A. m.fl. (Familjeåterförening i Belgien) (C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 57). Det är även möjligt att klagandens uppehållsrätt uppkom när barnet föddes eller när det fastställdes att

uppehållsrätt inte kunde beviljas enligt nationell rätt eller unionens sekundärrätt. Dessa frågor skulle uppkomma även om uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF skulle uppkomma till följd av ett beslut som fattats av de behöriga nationella myndigheterna.

25 Mot denna bakgrund beslutade Verwaltungsgericht Düsseldorf (Förvaltningsdomstolen i Düsseldorf) att vilandeförklara målet och ställa följande frågor till EU-domstolen:

”1) Är uppehållsrätten enligt artikel 20 FEUF beroende av den omständigheten att ett viseringsförfarande, som enligt lag krävs för utfärdande av ett nationellt uppehållstillstånd, rimligen kan genomföras senare inom en kort tidsperiod som kan begränsas på ett tillförlitligt sätt?

2) Uppkommer uppehållsrätten med stöd av artikel 20 FEUF automatiskt enligt unionsrätten, så att denna rätt endast behöver intygas av de nationella myndigheterna, eller ska en sådan uppehållsrätt beviljas av de nationella myndigheterna?

3) För det fall uppehållsrätt uppkommer automatiskt enligt unionsrätten: vid vilken tidpunkt uppkommer denna rätt?

4) För det fall uppehållsrätt ska beviljas av nationella myndigheter: vid vilken tidpunkt ska den beviljas med retroaktiv verkan?”

Prövning av tolkningsfrågorna

Den andra frågan

26 Den hänskjutande domstolen har ställt den andra frågan, som ska prövas först, för att få klarhet i huruvida artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen följer direkt av unionsrätten, vilket innebär att ett uppehållstillstånd som utfärdats på den grunden av de behöriga nationella myndigheterna inte utgör en handling som medför rättigheter.

27 Det ska erinras om att det enligt fast rättspraxis finns mycket speciella situationer i vilka en tredjelandsmedborgare, som är familjemedlem till en unionsmedborgare, trots att sekundärrätten avseende tredjelandsmedborgares uppehållsrätt inte är tillämplig och den berörde unionsmedborgaren inte har utnyttjat sin rätt till fri rörlighet, inte får nekas uppehållsrätt, eftersom det skulle innebära att det unionsmedborgarskap som innehas av den ovannämnda unionsmedborgaren förlorar sin ändamålsenliga verkan. Detta är fallet om unionsmedborgaren till följd av den nekade uppehållsrätten i praktiken skulle bli tvungen att lämna unionen i dess helhet och därmed skulle berövas möjligheten att faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av unionsmedborgarskapet (dom av den 5 maj 2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (En familjemedlems vistelse – Otillräckliga medel), C-451/19 och C-532/19, EU:C:2022:354, punkt 45 och där angiven rättspraxis).

28 Ett beslut att neka en tredjelandsmedborgare uppehållsrätt kan emellertid endast medföra att unionsmedborgarskapet förlorar sin ändamålsenliga verkan om det föreligger ett beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och den unionsmedborgare som denne är familjemedlem till och detta beroendeförhållande skulle leda till att unionsmedborgaren blev

tvungen att följa med tredjelandsmedborgaren och lämna unionen i dess helhet (dom av den 5 maj 2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (En familjemedlems vistelse – Otillräckliga medel), C-451/19 och C-532/19, EU:C:2022:354, punkt 46 och där angiven rättspraxis).

29 Härav följer att en tredjelandsmedborgare kan göra anspråk på att beviljas en härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF endast om såväl vederbörande själv som den unionsmedborgare som denne är familjemedlem till skulle bli tvungen att lämna unionen, om en sådan uppehållsrätt nekas. En härledd uppehållsrätt kan i ett sådant fall således endast beviljas om tredjelandsmedborgaren, som är familjemedlem till en unionsmedborgare, inte uppfyller villkoren för att med stöd av andra bestämmelser, däribland nationella bestämmelser om familjeåterförening, få uppehållsrätt i den medlemsstat som unionsmedborgaren är medborgare i (dom av den 5 maj 2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (En familjemedlems vistelse – Otillräckliga medel), C-451/19 och C-532/19, EU:C:2022:354, punkt 47 och där angiven rättspraxis).

30 När det väl har konstaterats att en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare inte kan beviljas uppehållsrätt enligt nationell rätt eller unionens sekundärrätt, kan den omständigheten att det föreligger ett beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och denna unionsmedborgare och att detta beroendeförhållande skulle leda till att den sistnämnda blev tvungen att lämna unionen i dess helhet om familjemedlemmen, som är tredjelandsmedborgare, ålades att lämna unionen, emellertid medföra att den berörda medlemsstaten enligt artikel 20 FEUF i princip är skyldig att tillerkänna tredjelandsmedborgaren uppehållsrätt (dom av den 5 maj 2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (En familjemedlems vistelse – Otillräckliga medel), C-451/19 och C-532/19, EU:C:2022:354, punkt 48 och där angiven rättspraxis).

31 Härav följer att den härledda uppehållsrätt som, i de mycket speciella situationer som beskrivs i punkterna 27–30 ovan, tillerkänns en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare följer direkt av artikel 20 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 maj 2018, K.A. m.fl. (Familjeåterförening i Belgien), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 89).

32 Av detta följer att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av artikel 20 FEUF förvärvas direkt med stöd av unionsrätten, oberoende av om de behöriga nationella myndigheterna har utfärdat ett uppehållstillstånd, i likhet med unionsmedborgarnas uppehållsrätt som tillerkänns enligt en av de fria rörligheter som föreskrivs i EUF-fördraget eller härledd uppehållsrätt för tredjelandsmedborgare som är familjemedlemmar till unionsmedborgare, vilken grundas på unionsmedborgarnas utövande av en av dessa friheter, såsom den som föreskrivs i artikel 21.1 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 19 oktober 2004, Zhu och Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, punkt 46, och dom av den 5 juni 2018, Coman m.fl., C-673/16, EU:C:2018:385, punkterna 23 och 24).

33 När en medlemsstat utfärdar uppehållstillstånd till personer som har uppehållsrätt i den medlemsstaten med stöd av artikel 20 FEUF, ska ett sådant tillstånd således inte anses utgöra en handling som medför rättigheter, utan som en handling som är avsedd att från medlemsstatens sida fastställa en tredjelandsmedborgares individuella situation i förhållande till unionsrätten.

34 I motsats till vad den danska regeringen har gjort gällande saknar det i detta avseende betydelse att härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF villkoras av uppfyllandet av ett visst antal villkor som följer av den rättspraxis som det erinrats om i punkterna 27–30 ovan, bland annat villkoret att

uppehållsrätt inte kan erhållas på någon annan grund. När villkoren för att erkänna en sådan uppehållsrätt är uppfyllda, förvärvas den nämligen, oberoende av om den rättigheten eventuellt har fastställts i ett beslut som fattats av de behöriga nationella myndigheterna. Omvänt gäller att när villkoren för att erkänna uppehållsrätt inte är uppfyllda, förvärvas den inte, utan att det på samma sätt krävs att nekandet fastställs i ett sådant beslut.

35 Mot denna bakgrund ska den andra frågan besvaras enligt följande. Artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen följer direkt av unionsrätten, vilket innebär att ett uppehållstillstånd som utfärdats på den grunden av de behöriga nationella myndigheterna inte utgör en handling som medför rättigheter.

Den tredje frågan

36 Den hänskjutande domstolen har ställt den tredje frågan, som ska prövas härnäst, för att få klarhet i huruvida artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen uppkommer vid den tidpunkt då ansökan om erkännande av en sådan uppehållsrätt lämnas in.

37 I detta avseende räcker det att konstatera att det följer av den rättspraxis som det erinrats om i punkterna 27–30 ovan att en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare ska anses ha sådan uppehållsrätt från den tidpunkt då beroendeförhållandet mellan denne och unionsmedborgaren uppkom (dom av den 8 maj 2018, K.A. m.fl. (Familjeåterförening i Belgien), C-82/16, EU:C:2018:308, punkt 89).

38 I ett sådant mål som det aktuella kan den tidpunkt då det aktuella beroendeförhållandet uppkom anses motsvara tidpunkten för barnets födsel. Det ankommer emellertid under alla omständigheter uteslutande på de behöriga nationella domstolarna eller myndigheterna att, mot bakgrund av de särskilda omständigheterna i varje enskilt fall, bedöma den exakta tidpunkt från vilken beroendeförhållandet mellan tredjelandsmedborgaren och unionsmedborgaren kan anses föreligga.

39 Mot denna bakgrund ska den tredje frågan besvaras enligt följande. Artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen inte uppkommer vid den tidpunkt då ansökan om erkännande av en sådan uppehållsrätt lämnas in, utan från den tidpunkt då beroendeförhållandet mellan tredjelandsmedborgaren och unionsmedborgaren uppkommer.

Den första frågan

40 Den hänskjutande domstolen har ställt den första frågan, som ska prövas sist, för att få klarhet i huruvida artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken erkännande av den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen, villkoras av att tredjelandsmedborgaren i efterhand måste få en visering utfärdad i det tredjelandet.

Huruvida tolkningsfrågan kan tas upp till prövning

41 Europeiska kommissionen vill få klarhet i huruvida denna fråga är relevant för att avgöra det nationella målet, eftersom det viseringskrav som det hänvisas till i den frågan utgör en del av förfarandet för beviljande av uppehållsrätt enligt nationell rätt och klaganden inte har beviljats någon sådan uppehållsrätt för den aktuella perioden. Det är således oklart på vilket sätt viseringskravet skulle påverka beviljandet av uppehållsrätt enligt unionsrätten för den perioden.

42 Enligt fast praxis från EU-domstolen presumeras nationella domstolars frågor om tolkningen av unionsrätten vara relevanta. Dessa frågor ställs mot bakgrund av den beskrivning av omständigheterna i målet och tillämplig lagstiftning som den nationella domstolen på eget ansvar har lämnat och vars riktighet det inte ankommer på EU-domstolen att pröva. En begäran om förhandsavgörande från en nationell domstol kan bara avvisas då det är uppenbart att den begärda tolkningen av unionsrätten inte har något samband med de verkliga omständigheterna eller saken i det nationella målet eller då frågeställningen är hypotetisk eller EU-domstolen inte har tillgång till sådana uppgifter om de faktiska eller rättsliga omständigheterna som är nödvändiga för att kunna ge ett användbart svar på de frågor som ställts till den (dom av den 27 april 2023, M.D. (Förbud mot inresa i Ungern), C-528/21, EU:C:2023:341, punkt 49 och där angiven rättspraxis).

43 I förevarande fall är det visserligen riktigt att villkoret om utfärdande i efterhand av en visering, vilket den hänskjutande domstolen har hänvisat till, utgör en del av förfarandet för beviljande av uppehållsrätt enligt nationell rätt. Det framgår emellertid av beslutet om hänskjutande att den hänskjutande domstolen anser att det villkoret även gäller för erkännande av en härledd uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF.

44 Under dessa omständigheter kan den tolkning av artikel 20 FEUF som begärts genom den första frågan inte anses helt sakna samband med saken i det nationella målet. Frågeställningen i den frågan kan inte anses vara hypotetisk.

45 Härav följer att frågan kan tas upp till prövning.

Prövning i sak

46 Det ska erinras om att det enligt domstolens praxis ankommer på medlemsstaterna att fastställa bestämmelserna för genomförande av den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare ska tillerkännas med stöd av artikel 20 FEUF i de mycket speciella situationer som avses i punkterna 27–30 ovan, förutsatt att dessa förfarandebestämmelser inte äventyrar den ändamålsenliga verkan av den bestämmelsen genom att de leder till att tredjelandsmedborgaren måste lämna unionen i dess helhet och till att unionsmedborgaren, på grund av att det föreligger ett beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och vederbörande, i praktiken är tvungen att följa med tredjelandsmedborgaren och följaktligen likaså är tvungen att lämna unionen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 februari 2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (En unionsmedborgares make), C-836/18, EU:C:2020:119, punkterna 50 och 51 samt där angiven rättspraxis).

47 Enligt rättspraxis är den härledda uppehållsrätt som följer av artikel 20 FEUF inte absolut och medlemsstaterna kan vägra att bevilja en sådan rättighet under vissa särskilda omständigheter. Det följer emellertid även av rättspraxis att den bestämmelsen inte tillåter medlemsstaterna att införa undantag från den härledda uppehållsrätten vilka utgör ett ingrepp i möjligheten att

faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av ställningen som unionsmedborgare, som är oproportionerligt i förhållande till det syfte som eftersträvas med sådana undantag (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 februari 2020, Subdelegación del Gobierno en Ciudad Real (En unionsmedborgares make), C-836/18, EU:C:2020:119, punkterna 47 och 48, och dom av den 5 maj 2022, Subdelegación del Gobierno en Toledo (En familjemedlems vistelse – Otillräckliga tillgångar), C-451/19 och C-532/19, EU:C:2022:354, punkt 49).

48 Detta är fallet med en nationell lagstiftning enligt vilken erkännandet av den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av artikel 20 FEUF villkoras av att tredjelandsmedborgaren i efterhand får en visering utfärdad i det tredjelandet.

49 Det är riktigt att domstolen redan har slagit fast att skyldigheten för en tredjelandsmedborgare som följer av nationell praxis att lämna unionen – innan det prövas om det föreligger ett beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och dennes familjemedlemmar som är unionsmedborgare – för att kunna ansöka om upphävande eller uppskov med verkställigheten av det inreseförbud som denne omfattas av kan medföra att artikel 20 FEUF förlorar sin ändamålsenliga verkan. Så är fallet om den omständigheten att denna skyldighet iakttas, av det skälet att det föreligger ett beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och en unionsmedborgare, leder till att unionsmedborgaren i praktiken tvingas följa med tredjelandsmedborgaren och således lämna unionens territorium för en tidsperiod som är obestämd (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 maj 2018, K.A. m.fl. (Familjeåterförening i Belgien), C-82/16, EU:C:2018:308, punkterna 55 och 56).

50 I motsats till vad den tyska regeringen har hävdat går det emellertid inte att härav dra slutsatsen att skyldigheten för en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare att lämna en medlemsstat för att uppfylla villkoret att i efterhand få en visering utfärdad i ett tredjeland inte undergräver den ändamålsenliga verkan av artikel 20 FEUF i de fall då förfarandet för beviljande av denna visering i det tredjelandet pågår under en begränsad tidsperiod, vilken i förevarande fall är mindre än en månad, så att klaganden skulle kunna lämna Tyskland med sitt barn, som är tysk medborgare och som ännu inte omfattas av skolplikten, för att i efterhand inleda ett viseringsförfarande i sitt ursprungsland.

51 Det villkoret kan nämligen direkt påverka själva kärnan i den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare tillerkänns enligt unionsrätten i de mycket speciella situationer som avses i punkterna 27–30 ovan, eftersom utövandet av en sådan uppehållsrätt med nödvändighet förutsätter att tredjelandsmedborgare kan resa in i den berörda medlemsstaten. Det villkoret kan följaktligen leda till att unionsmedborgaren förlorar möjligheten att faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av unionsmedborgarskapet, när detta villkor, på grund av beroendeförhållandet mellan dessa personer, i praktiken tvingar unionsmedborgaren att lämna unionen i dess helhet för att följa med familjemedlemmen, som är den tredjelandsmedborgare som omfattas av villkoret (se, för ett liknande resonemang, dom av den 27 april 2023, M.D. (Förbud mot inresa i Ungern), C-528/21, EU:C:2023:341, punkt 60 och där angiven rättspraxis, och dom av den 22 juni 2023, Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid (Thailändsk mor till ett nederländskt underårigt barn), C-459/20, EU:C:2023:499, punkterna 27 och 31).

52 I förevarande fall får ett sådant villkor dessutom till följd att en tredjelandsmedborgare kan bli tvungen att lämna unionen i dess helhet, trots att de behöriga nationella myndigheterna har fastställt att det föreligger ett beroendeförhållande mellan tredjelandsmedborgaren och den

unionsmedborgare som denne är familjemedlem till, som innebär att unionsmedborgaren skulle bli tvungen att följa med tredjelandsmedborgaren till det tredjelandet, vilket följaktligen medför att unionsmedborgaren berövas möjligheten att faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av unionsmedborgarskapet, trots att just ett sådant beroendeförhållande innebär att tredjelandsmedborgaren i princip ska tillerkännas en härledd uppehållsrätt i enlighet med artikel 20 FEUF (se, för ett liknande resonemang, dom av den 8 maj 2018, K.A. m.fl. (Familjeåterförening i Belgien), C-82/16, EU:C:2018:308, punkterna 57 och 58).

53 Härav följer att villkoret att en tredjelandsmedborgare i efterhand måste erhålla en visering i det tredjelandet för att tillerkännas uppehållsrätt enligt artikel 20 FEUF utgör ett formkrav som i praktiken innebär att tredjelandsmedborgaren berövas en rättighet som följer av unionsrätten, trots att de materiella villkoren för att erkänna en sådan rättighet är uppfyllda. Det villkoret kan följaktligen beröva den unionsmedborgare som tredjelandsmedborgaren är familjemedlem till, möjligheten att faktiskt åtnjuta kärnan i de rättigheter som följer av unionsmedborgarskapet, med hänsyn till det beroendeförhållande som föreligger mellan dessa personer.

54 Ett sådant villkor som i de mycket speciella situationer som avses i punkterna 27–30 ovan tvingar en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare, och följaktligen unionsmedborgaren, att lämna unionen, även om det endast rör sig om en begränsad tidsperiod och under alla omständigheter utan någon garanti om att kunna återvända, kan vidare inte anses vara proportionerligt i förhållande till det mål som eftersträvas med villkoret.

55 Mot bakgrund av vad som dessutom anförts ovan i punkterna 35 och 39 stöds denna slutsats av den omständigheten, som den tyska regeringen har framhållit, att det i den nationella lagstiftningen föreskrivs en möjlighet att avstå från att genomföra det aktuella viseringsförfarandet i det särskilda fall då det föreligger en laglig rätt till uppehållstillstånd.

56 Mot denna bakgrund ska den första frågan besvaras enligt följande. Artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken erkännande av den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen, villkoras av att tredjelandsmedborgaren i efterhand måste få en visering utfärdad i det tredjelandet.

Den fjärde frågan

57 Med hänsyn till svaret på den andra frågan saknas anledning att besvara den fjärde frågan.

Rättegångskostnader

58 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (tionde avdelningen) följande:

1) **Artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen följer direkt av unionsrätten, vilket innebär att ett uppehållstillstånd som utfärdats på den grunden av de behöriga nationella myndigheterna inte utgör en handling som medför rättigheter.**

2) **Artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen inte uppkommer vid den tidpunkt då ansökan om erkännande av en sådan uppehållsrätt lämnas in, utan från den tidpunkt då beroendeförhållandet mellan tredjelandsmedborgaren och unionsmedborgaren uppkommer.**

3) **Artikel 20 FEUF ska tolkas så, att den utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken erkännande av den härledda uppehållsrätt som en tredjelandsmedborgare som är familjemedlem till en unionsmedborgare har med stöd av den bestämmelsen, villkoras av att tredjelandsmedborgaren i efterhand måste få en visering utfärdad i det tredjelandet.**

Underskrifter